

S srečanja z Oddelkom za geografijo Pedagoške fakultete v Mariboru 28. 9. 1999: med razpravo o kmetijski problematiki s predstavniki občine Veržej (foto: Mirko Pak).

tudi največje črpališče zemeljskega plina na Hrvaškem – Molve pri Đurđevcu.

S kolegi z Oddelka za geografijo s Pedagoške fakultete v Mariboru smo se srečali 28. septembra v Slovenskih goricah. Mariborski geografi so nam predstavili to slovensko pokrajino, s poudarkom na problematiki kmetijstva. Obiskali smo kmetijo Štuhec v Bolehnečicah v občini Sv. Jurij ob Ščavnici. Gre za eno največjih in najuspešnejših kmetij v tem delu Slovenije. Gospodar kmetije nam je predstavil problematiko kmetijstva v svojem kraju, kjer so izvedli komasacije kmetijskih zemljišč. V nadaljevanju smo se sestali s predstavniki občine Veržej v Bunčanah. Ob tem so bile predstavljene nekatere aktualne teme, povezane s slovenskim kmetijstvom. Sledila je živahna diskusija s predstavniki občine in kmeti. Na koncu smo obiskali še kmetijo Štiš v Noršincih, ki velja za kmetijo z največ obdelovalnimi površinami v Sloveniji (več kot 200 hektarov!). Gospodar nam je predstavil svojo kmetijsko proizvodnjo in svoje poglede na problematiko slovenskega kmetijstva.

Obe srečanji sta potekali v zelo delovnem in prijateljskem vzdušju. Pokazali sta na nujnost izmenjave strokovnih izkušenj, rezultatov raziskovalnega dela in sodelovanja pri znanstveno-raziskovalnem in pedagoškem delu geografskih oddelkov.

Srečanje z Oddelkom za geografijo Pedagoške fakultete v Mariboru 28. 9. 1999: na kmetiji Štiš, ki obdeluje kar 200 ha kmetijske zemlje v Noršincih pri Ljutomeru (foto: Mirko Pak).

3. POLETNI TABOR ŠTUDENTOV GEOGRAFIJE – PREKMURJE/MURAVIDEK '99 Matija Zorn

Že tretje leto zapored je Društvo mladih geografov Slovenije (DMGS), društvo študentov geografije Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, organiziralo poletni tabor za študente geografije in sorodnih ved.

Tabor je potekal v Prekmurju in Porabju od 6. do 12. julija 1999. Tokrat ni potekal pod šotori, kot je bila praksa do sedaj, pač pa je bila naš dom dvojezična osnovna šola (DOŠ Dobrovnik) v naselju Dobrovnik/Dobronak. Bivali smo na dvojezičnem območju in v naselju, kjer dve tretjini prebivalcev pripada madžarski narodni skupnosti. Glede na dvojezično okolje smo se tudi sami skušali obnašati dvojezičnosti primerno, zato je bilo popolno ime tabora: 3. poletni tabor študentov geografije/3. geográfiai ifjúsági tábor – Prekmurje/Muravidék '99.

Za delovno območje smo si izbrali Prekmurje, kar je med drugim povezano z dvema obletnicama, ki so jih v tem letu praznovali v regiji. Prva obletnica je bila posvečena 80-letnici priključitve Prekmurja Sloveniji. Po prvi svetovni vojni je vojska Kraljevine SHS 12. avgusta 1919 z dovoljenjem pariške mirovne konference zasedla Prekmurje, trianonska mirovna pogodba, podpisana z Madžarsko leta 1920, pa je določila novo državno mejo med Madžarsko in Kraljevino SHS, ki velja še danes. Leta 1919 je bogojinski župnik Ivan Baša ob priključitvi Prekmurja zapisal: »Prebivalci Slovenske krajine slovesno izjavljamo, da smo vsekdar bili in hočemo biti in ostati Slovenci. Mi hočemo ostati združeni s Slovenci na drugi strani Mure v združenji Sloveniji!«

Druga pomembna obletnica pa je povezana z dvojezičnim šolstvom v Prekmurju, ki je v tem letu praznovalo svojo 40-letnico. Model dvojezičnega šolstva je bil v Prekmurju uveden v osnovne šole leta 1959, po eni strani z namenom, da bi dvignili izobrazbeno raven učencev, po drugi strani pa zato, ker so pripadniki madžarske narodne skupnosti v čedalje večjem številu vpisovali svoje otroke v slovenske oddelke namesto v oddelke z madžarskim učnim jezikom. Eden izmed vzrokov za tako ravnanje staršev je bil, da učenci, ki so končali osnovno šolo v madžarskih oddelkih, niso imeli možnosti nadaljevati šolanje. Vojvodina je bila zelo oddaljena, Madžarska pa je bila zaprta z železno zaveso. Bistvo modela dvojezičnega izobraževanja je bilo, da sta se pri vseh urah pouka izmenoma uporabljala oba jezika. Dve leti kasneje so dvojezični program uvedli tudi v vrtce. Leta 1980 pa je bil sprejet zakon, po katerem je postalo za vse dijake srednjih šol na narodnostno mešanem območju obvezno učenje madžarskega jezika.

Pri terenskem delu smo medse povabili profesorje, kolege, domačine in politike, ki se tako ali drugače v vsakdanjem življenju ali strokovno ukvarjajo

s Prekmurjem in Porabjem. V sedmih dneh tabora smo imeli v gosteh kar 13 predavateljev. Na tem mestu bi se radi vsem najlepše zahvalili, da so si vzeli čas in nam priskočili na pomoč.

Glavni poudarek smo letos dali obmejnosti, problematiki dvojezičnosti, strpnosti in sobivanju narodnih in verskih skupnosti. V tem oziru je potekalo tudi delo na terenu, ki je bilo temu primerno bolj družbenogeografsko obarvano.

S programom smo začeli že prvi dan, ko nam je naš gostitelj, ravnatelj DOŠ Dobrovnik Ladislav Solarič predstavil dvojezično šolstvo in probleme, s katerimi se srečuje. Za njim sta se nam pridružila prof. dr. Marijan M. Klemenčič (Oddelek za geografijo FF) in Irma Potočnik (Oddelek za geografijo FF). Sledilo je celovito geografsko predavanje o Prekmurju, ki nam je približalo fizično in družbeno geografijo te regije. Predavanje je bilo tudi uvod v terensko delo, ki sta ga naslednji dan vodila oba predavatelja.

Drugi dan smo se zapeljali na Goričko v naselja Zgornji Petrovci, Šulinci in Lucova, kjer smo izvedli anketiranje, saj smo skušali dobiti vpogled v socialno in ekonomsko strukturo prebivalstva. Zanimalo nas je predvsem, kdo živi v posameznem gospodinjstvu, koliko članov šteje gospodinjstvo in s čim se ukvarjajo. V tem oziru je zlasti pomembno vprašanje ali gospodinjstvo ima potomce in ali so le-ti sposobni oziroma željni prevzeti vodenje posesti oziroma gospodarstva. Ekonomski vidik je osvetljevalo vprašanje o zaposlitvi pa tudi o migracijah delovne sile in šolarjev. Sklepi del ankete se je ukvarjal z dojemanjem prostora in odnosom vasčanov do naselja in regije, v kateri živijo. Rezultati anket bodo objavljeni v eni od naslednjih števil Geomixa, glasila DMGS.

Po izvedbi anket je sledil ogled severnega in zahodnega dela Goričkega. Goričko je sicer ena najbolj agrarnih pokrajin v Sloveniji, čeprav so naravne razmere za kmetijstvo slabe. Prst je izprana, v ozkih dolinah vlažna, na slemenih pogosto prodnata, poleg tega pa relief ne omogoča intenzivne strojne pridelave in obdelave. K slabšemu stanju je svoje doprineslo še ogrsko dedno pravo, katerega posledica je zelo razparcelirana posest.

Terensko delo drugega dne smo zaključili v Gančanih, kjer smo si pri družini Kuzma ogledali postopek izdelovanja lesenih sodov, ki jih izdelujejo za vse večje vinske kleti v Sloveniji.

Tretji dan se nam je pridružila Barbara Lampič (Inštitut za geografijo), ki nam je predstavila osnovne značilnosti kmetijstva v Prekmurju, za tem pa smo si skupaj ogledali prašičjo farmo Nemščak pri Ižakovcih. Farma je ena od osmih prašičjih farm v Sloveniji. Od teh so štiri v severovzhodni Sloveniji (Nemščak, Podgrad, Draženci in Cven), ostale pa so v Klinji vasi pri Kočevju, v Ihanu, na Krškem polju in pri Stični. Na farmi je stalno okrog 50.000–55.000 prašičev, letna proizvodnja mesa evropske kvalitete pa skupaj z drugimi

farmami v Sloveniji zadosti 70 % slovenskih potreb (letno v Sloveniji 550.000 glav). Farma predstavlja zaradi velike koncentracije živali veliko ekološko obremenitev, zlasti za podtalnico, ki je na tem območju zelo plitva (1,5 do 4 m globoko) in Muro, ki pa je že tako ali tako zelo onesnažena. Podtalnico dodatno obremenjuje tudi intenzivno kmetijstvo na Murskem polju, zlasti z uporabo organskih gnojil (predvsem gnojevke), mineralnih gnojil in raznih pesticidov.

Cetrti dan smo namenili Slovincem v Porabju. V Monoštru/Szentgotthárdu smo se srečali z Marijano Sukič, urednico revije Porabje in Jožetom Hirnökom, predsednikom Zveze Slovencev na Madžarskem (Zveza), ki je bila ustanovljena leta 1990. V pogovoru z njima smo se seznanili z aktualnimi in preteklimi problemi, s katerimi se srečuje in se je srečevala slovenska manjšina na Madžarskem. V slovenskem Porabju (94 km²) živi danes v sedmih vaseh (Gornji Senik/Felsőszölnök, Dolnji Senik/Alsószölnök, Sakalovci/Szakonyfalu, Andovci/Ujbalzsafalvaki, Verica-Ritkovci/Permise-Ritkaháza, Števanovci/Ápátistvánfalva in Slovenska ves/Rábátótfalu – slednja je upravno že del Monoštra) in v Monoštru okrog 4000 Slovencev, na celem Madžarskem pa ocenjujejo, da živi okrog 5000 Slovencev. Poleg Slovencev sta v Porabju tudi nemška in romska narodna skupnost.

Do razpada nekdanje Jugoslavije so bili porabski Slovenci organizirani v okviru Demokratične zveze južnih Slovanov, vendar je bil (predvsem finančni) položaj vse slabši, tako da so se s pomočjo in podporo slovenskih oblasti osamosvojili. Zveza je 18. novembra 1998 odprla v Monoštru nov kulturni center. V istem posloplju deluje tudi Hotel Lipa, ki so ga odprli januarja 1999. V hotelu s 54 posteljami nudijo možnosti kongresnega turizma in ker podobnih dvoran v Železni županiji/Vas megye primanjkuje, živijo zlasti od tega. Najnovejša pridobitev Zveze pa je lokalni radio, ki je začel z oddajanjem programa 21. oktobra 1999. Radio, ki je nastal s sodelovanjem Murskega vala in finančno pomočjo Republike Slovenije, bo sprva oddajal program v narečju, po določenem prehodnem času pa bo prešel na knjižni jezik. V okviru Zveze deluje tudi založniška dejavnost. Do sedaj so izdali osem knjig. Slovenci v Porabju izdajajo s finančno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem tudi časopis Porabje, ki izhaja v nakladi 1.200 izvodov.

Po vrnitvi v Slovenijo je sledil obisk tromeje in ogled Gradu, največjega kraja na Goričkem, ki je dobil ime po gradu, pod katerim se je razvil. Grad smo si ogledali v spremstvu župana občine Grad Daniela Kalamarja. Okolica kraja Grad je geografom znana tudi po nahajališčih bazaltnega tufa.

Sledil je postanek v Moravskih Toplicah, kjer je danes sedež seniorata evangeličanske cerkve v Sloveniji, ki ga vodi Geza Erniša. Z njim smo imeli dalj-

ši pogovor o protestantizmu in evangeličanski cerkvi pri nas. V Sloveniji živi okrog 20.000 protestantov, ki so v glavnem evangeličani. Ti imajo v Prekmurju deset cerkvenih občin (gmajn), po eno pa še v Ljubljani, Mariboru in Apačah. Evangeličanska cerkev je organizirana manj strogo hierarhično kot katoliška, saj so nad verniki le duhovniki, prvi med njimi oziroma prvi med enakimi pa je senior, ki je izvoljen izmed duhovnikov za dobo šestih let.

Četrty dan smo zaključili tako, kot smo ga začeli: z manjšinsko problematiko. Večerno predavanje v prostorih DOŠ Dobrovnik sta imela prof. dr. Albina Nečak-Lük (Inštitut za narodnostna vprašanja) in njen soprog, prof. dr. Dušan Nečak (Oddelek za zgodovino FF). Predavanje nam je osvetlilo razlike in podobnosti pri problematiki madžarske in italijanske manjšine pri nas in slovenske manjšine v Porabju, na avstrijskem Koroškem in v Italiji. Seznanili smo se z manjšinsko zakonodajo v Sloveniji, nismo pa se mogli izogniti tudi aktualnim polemikam o nemški narodni skupnosti pri nas.

Peti dan dopoldan smo izvedli enako anketo kot drugi dan na Goričkem, le da smo si tokrat za primerjavo izbrali dve ravninski naselji. Anketirali smo v Dobrovniku in v sosednji slovenski vasi Strehovci.

Popoludan smo se odpravili v Prosenjakovce/Partosfalvi, kjer je izpostava Doma za odstranjevanje tujcev iz RS (bivši Prehodni dom za tujce), ki ima sedež v Ljubljani in spada pod Ministrstvo za notranje zadeve RS. Tu smo se srečali z Ernestom Bedekom, vodjo izpostave, ki nas je seznanil s problematiko ilegalnega prestopanja meje in s funkcijo Slovenije pri ilegalnem tranzitu tujcev na zahod. Prehodni dom se nahaja v nekdanji vojašnici jugoslovanske vojske in je oddaljen 130 m od državne meje z Madžarsko. Dom je pričel delovati 1. januarja 1994. Takrat so predvidevali, da bo v njem živelo do trideset tujcev na mesec, vendar jih je razvoj dogodkov presenetil. Leta 1998 so tako gostili 4.040 tujcev, med januarjem in junijem 1999 pa že 4.632.

Popoludan nas je na DOŠ v Dobrovniku obiskala poslanka madžarske narodne skupnosti v Državnem zboru Republike Slovenije Marija Poszonec, ki je na tej osnovni šoli službovala 17 let kot učiteljica. Ob njenem predavanju smo dobili vpogled v manjšinsko problematiko s stališča manjšinskega politika in se seznanili s problemi, s katerimi se srečujejo manjšinski politiki pri nas, in odnosom posameznih parlamentarnih strank do teh problemov. O Madžarih, torej o madžarski manjšini v Sloveniji, poslanka pravi: »Nismo mi priseljeni sem, ampak nas je meja pustila tukaj.« Po popisu iz leta 1991 živi v Sloveniji v 36 naseljih 8.503 Madžarov (0,43 % prebivalcev Slovenije), ki imajo na od 3 do 5 km širokem pasu ob madžarski meji z zakonom določen poseben status.

Šesti dan je bil hkrati tudi zadnji dan terenskega dela. Začeli smo ga z bogoslužjem v evangeličanski cerkvi v Moravskih Toplicah, ki ga je vodil Geza Erniša, potem pa je sledil obisk Pokrajinskega muzeja

v Murski Soboti, ki je letos dobil nagrado Evropskega sklada (podobno, toda nižjega ranga kot kobariški muzej prve svetovne vojne leta 1993). Sledil je ogled romskega naselja pri Černelovcih in potem še ogled Lendavskih goric. Zanje je značilna velika razdrobljenost, saj je skoraj 1.000 ha vinogradov razdeljenih med več kot 3.000 lastnikov iz preko 40 krajev, tako da povprečna velikost vinogradov znaša 0,15 ha.

Dan smo začeli in končali v cerkvi, saj je bil kot zadnja točka programa predviden obisk Sela z romanško rotundo Sv. Nikolaja iz prve polovice 13. stoletja.

Na koncu bi se za uspešno izvedbo tretjega tabora DMGS še enkrat radi zahvalili vsem predavateljem in domačinom, ki so nam bili pripravljene pomagati in so prevzeli vodstvo po Prekmurju, še posebej pa se zahvaljujemo prebivalcem Dobrovnika, ki so nas tako lepo sprejeli medse in s tem pripomogli k odličnemu počutju udeležencev.

PODIPLOMSKI ŠTUDIJ GEOGRAFIJE ZA PODROČJE IZOBRAŽEVANJA Ana Vovk Korže

Na Oddelku za geografijo Pedagoške fakultete v Mariboru se v študijskem letu 1999/2000 pričenja prvo leto vpisa na podiplomski študij geografije za pridobitev magisterija in doktorata za področje izobraževanja. Namen podiplomskega študija je izobraževanje diplomantov za opravljanje zahtevnejših oblik pedagoškega dela in ustvarjanje pogojev za raziskovalno dejavnost na področju pedagoške geografije. Organiziran študij na magistrski stopnji traja 2 leti oziroma 4 semestre, doktorski študij pa poteka po individualnem študijskem programu in traja še nadaljnji dve leti.

V izvajanje programa so poleg sodelavcev Oddelka za geografijo Pedagoške fakultete vključeni še profesorji Filozofske fakultete v Ljubljani in sodelavci univerz v Bayreuthu, Zagrebu in Szombathelyju.

Kratka predstavitev predmetnika:

A. Organizirane oblike študija

1. letnik: Didaktika, Teorije in metode v fizični geografiji, Izbirni predmet*, Teorije in metode v družbeni geografiji, Izbirni predmet*, Regionalna geografija Slovenije.
2. letnik: Teorije in metode v regionalni geografiji, Didaktika geografije, Komunikacija za učitelje, Izbirni predmet*.

B. Individualno raziskovalno delo

2. letnik: Izdelava magistrske naloge in vključevanje v projekte.

*Izbirni predmeti: Geomorfologija, Klimatogeografija, Hidrogeografija, Pedobiogeografija, Geografija prebivalstva, Geografija podeželja, Geografija naselij, Urejanje prostora in Pokrajinska ekologija.